

Skiltmal

for Gjøvik kommune

V2 - 2021

GJØVIK KOMMUNE

Innhold

3	Bakgrunn
4	Typografi og tekststørrelse
5	Farger og dekor
6	Retningspiler
7	Piktogrammer
10	Innvendig skilting
	14 Heis
	15 Etasjetall
16	Utvendig skilting
	18 Utvendig merking av bygg
	18 Inngangsparti
	19 Små informasjonsskilt
20	Utvendig informasjonstavler
22	Merking av glassflater
24	Oppsummering universell utforming

Bakgrunn

Gjøvik kommune har utarbeidet en egen skiltmal for skilting av kommunale publikumsbygg og tilhørende uteområder. Hensikten med malen er å sikre god skilting av kommunale bygg som ivaretar krav om universell utforming. I tillegg skal den bidra til ensartet skilting, noe som vil være med på å styrke kommunens identitet. På den måten vil Gjøvik kommune fremstå likt fra bygg til bygg. Malen tar utgangspunkt i kommunens designmanual fra 2021.

Skilting av bygg og uteområder skal bidra til å gi nødvendig informasjon, varsle, rettlede og gjøre det enklere for brukere av bygget med hensyn til orientering. Universell utforming handler om å sikre at informasjonen som gis er lett å oppfatte for alle, med tanke på tekst og bruk av kontraster (TEK17 §12-18). Malen bidrar til å sikre at disse kravene oppfylles ved skilting av kommunale bygninger og uteområder.

Malen er utformet i samarbeid mellom Gjøvik kommune (Eiendomsavdelingen) og Profil Grafisk AS.

Juni 2022

Typografi

HK Grotesk er den fonten som brukes i Gjøviks designprogram.

HK Grotesk skal brukes på alle skilt i Regular, Medium eller Bold.

Den er lesbar og enkel

Litt mer luft mellom bostavene gir bedre lesbarhet.

Vi har i eksemplene til skilt lagt inn +20. (0 = normal avstand mellom bokstavene)

Typografi og tekststørrelse

Størrelse på teksten avhenger av leseavstand.

Tabellen under viser anbefalte tekststørrelser.

Leseavstand	Bokstavhøyde
1 meter	15 mm
3 meter	30 mm
5 meter	50 mm
10 meter	75 mm
18 meter	120 mm

Kilde: Tilgjengelighet i detaljen, Dansk blindforbund, København 1999.

Det bør være god linjeavstand - minimum 10% større enn skriftstørrelsen.

Dvs. er bokstavhøyden 30 mm skal linjeavstanden være minimum 33 mm.

Tekst med kun store bokstaver forringer lesbarheten, spesielt ved lange ord.

HK Grotesk Regular

Gjøvik kommune 123456789

HK Grotesk Medium

Gjøvik kommune 123456789

HK Grotesk Bold

Gjøvik kommune 123456789

Farger og dekor

Skissen under viser valgmuligheter når det gjelder farger på skilt.

Det er lagt vekt på kontrast mellom farge og tekst for best mulig lesbarhet.

Skilt skal ha minimum 0,8 luminanskontrast mellom tekstfarge og bakgrunnsfarge.

Dette skal også ivaretas om det benyttes utfreste bokstaver/piktogrammer montert direkte på vegg. Skiltene kan lages som plateskilt med folie eller med taktile (følbare) tekster og symboler.

Vi har valgt noen tilleggsfarger som kan benyttes for fargekoding i bygg hvor dette er hensiktsmessig. Om det benyttes lys eller mørk bakgrunn på skiltet avgjøres av veggfargen der skiltet skal monteres. (Mørk vegg krever lyst skilt og motsatt)

Kontor

Bibliotek

Kontor

Bibliotek

Kontor

Bibliotek

Gjøvikblå:

CMYK: 100 - 44 - 0 - 0

Folie: Oracal 751-052 azure blue

Kommunevåpen

CMYK: 100 - 44 - 0 - 0

Folie: Oracal 751-052 azure blue

Grå:

CMYK: 70% sort

Folie: Oracal 751-073 dark grey

Dette er forslag til farger for å tydeliggjøre budskap på skilt.

Arkitektoniske hensyn kan føre til at andre tilleggsfarger passer bedre.

Grønn: CMYK: 75 - 0 - 100 - 0

Rød: CMYK: 0 - 100 - 100 - 0

Gul: CMYK: 0 - 10 - 100 - 0

Orange: CMYK: 0 - 48 - 76 - 0

Mørkeblå: CMYK: 81 - 51 - 0 - 43

Folie: Oracal 751C-062 light green

Folie: Oracal 751C-028 cardinal red

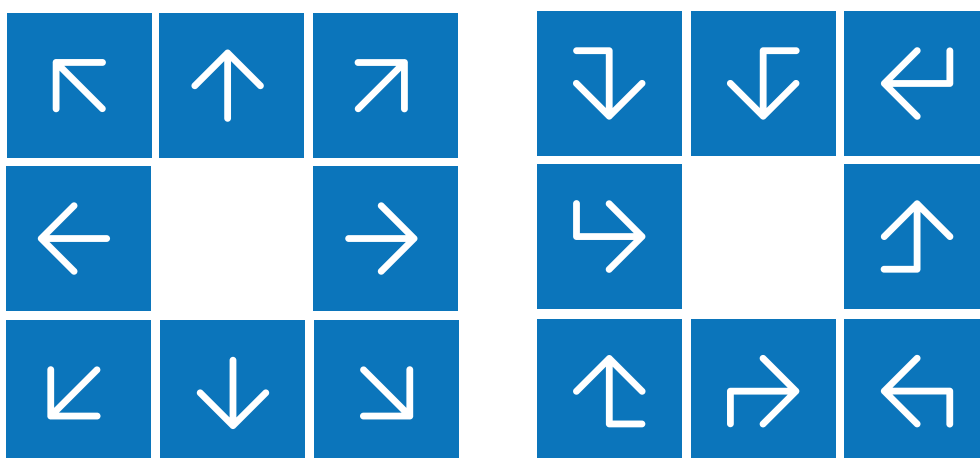
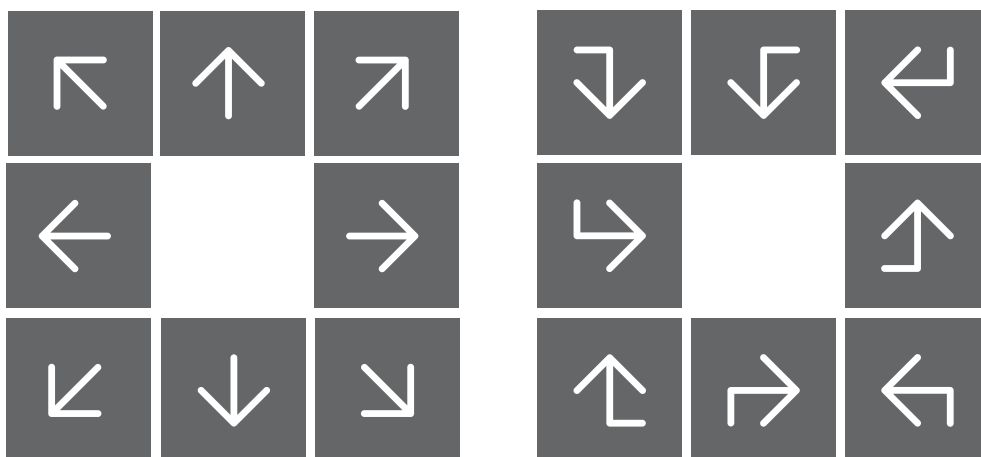
Folie: Oracal 751C-216 traffic yellow

Folie: Oracal 751C-035 pastell orange

Folie: Oracal 751C-591 midnight blue

Retningspiler

Vi har utviklet en type retningspiler for å skape helhet. Denne type piler skal brukes på alle typer skilt hvor retningsanvisning er nødvendig. For å tydeliggjøre retning brukes pilen gjerne i en kvadratisk boks foran tekst.

Piktogrammer

Piktogrammer gir enkel og visuell informasjon.
Piktogrammene under er utviklet for bruk i offentlige bygg i
Gjøvik kommune. De kan lages som plateskilt eller taktilt.

15 x 15 cm 1:1

Piktogrammer skal benyttes sammen med kort undertekst.

Piktogrammer som skal sees fra lang avstand skal være 20 x 20 cm.
Piktogrammer på dører og som du kan gå inntil skal være 15 x 15 cm.

Skilt på/ved dører inn til fellesrom skal ha taktil utforming.
Det vil si at piktogram og tekst opphøyes, og det kan ha blindeskrift.
Opphøyet tekst skrives med store bokstaver i høyde 15 - 25 mm.
Eksempel på slike skilt er; toaletter, garderober, heis etc.

Disse fargealternativene kan benyttes:
Alternativet til høyre kan være på hvit plate, glass eller plexiglass

WC

20 x 20 cm 1:1

Innvendig skilting

Innvendig skilt skal gi informasjon om byggets planløsning og hvilke enheter/funksjoner bygget har, samt plassering av disse.

- Lages etter mal med farger og fonter
- Tekststørrelse på min. 15 mm.
- Tekst med kun store bokstaver bør unngås, da dette forringer lesbarheten.
- Piktogrammer ved siden av tekst kan benyttes for å beholde gjenkjennbarheten.
- Skiltsystem som gir fleksibilitet med utskiftning av hver enkelt linje benyttes ved behov.
- Skilt skal ha matte overflater for å unngå reflekser.

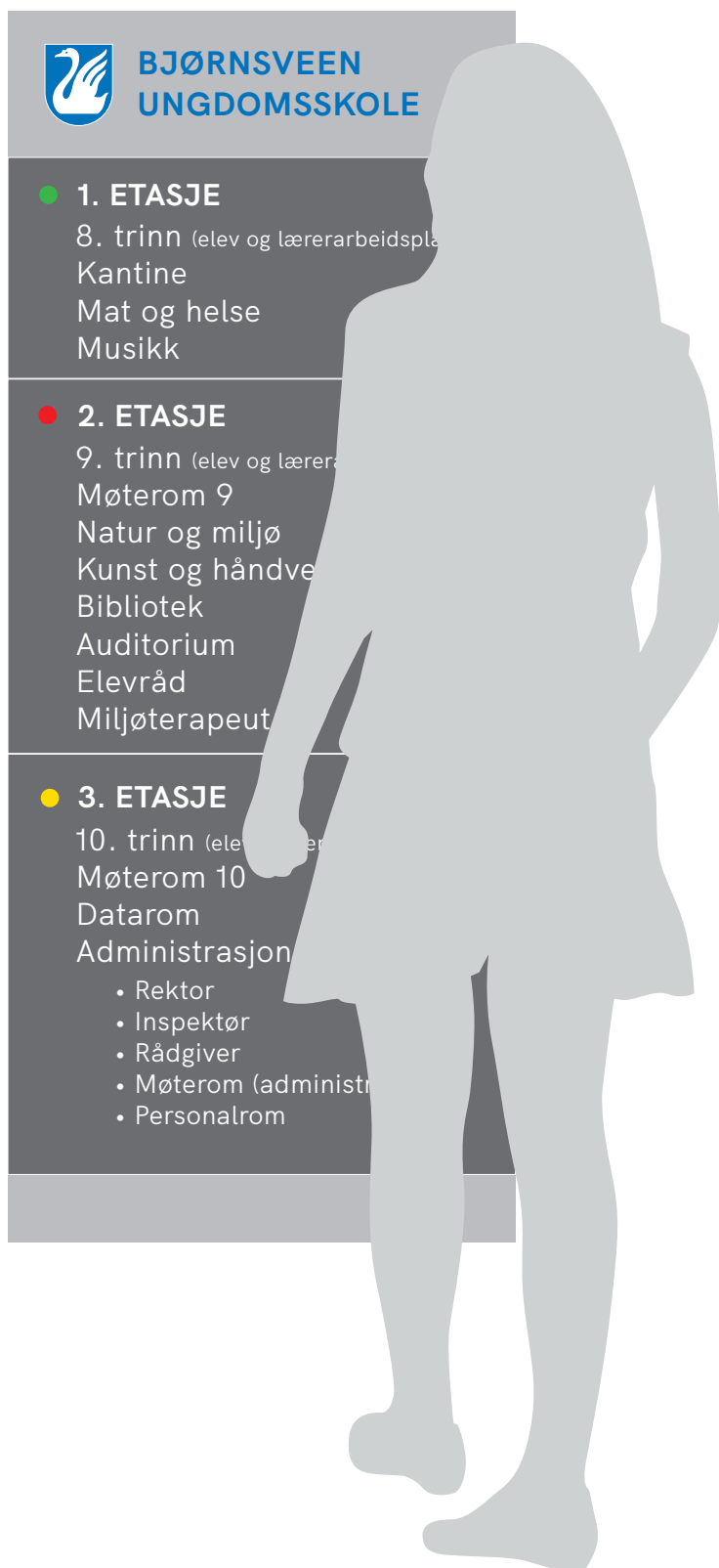
Informasjonsskilter kan lages som plateskilter eller med skiltsystemer som kan monteres på vegg, i tak eller ut fra vegg.

Der det er behov for fargekoding legges dette inn som bakgrunn under pil eller som en markering foran teksten i form av et punkt.

Innendørs informasjonstavler

- Kommunevåpen benyttes på hovedinformasjonstavle ved inngangen til bygg.
- Hele skiltet kan utformes taktilt ved behov

BJØRNSVEEN UNGDOMSSKOLE	
Hovedinngang	
→	Administrasjon 2.etg
↗	Toalett
↗	Heis
→	Kantine
→	Klasserom 8. trinn
→	Klasserom 9. trinn

Viktige servicefunksjoner som WC, heis o.l. skal være med på en slik oversiktstavle og markeres med både tekst og piktogram.

Henvisningsskilt

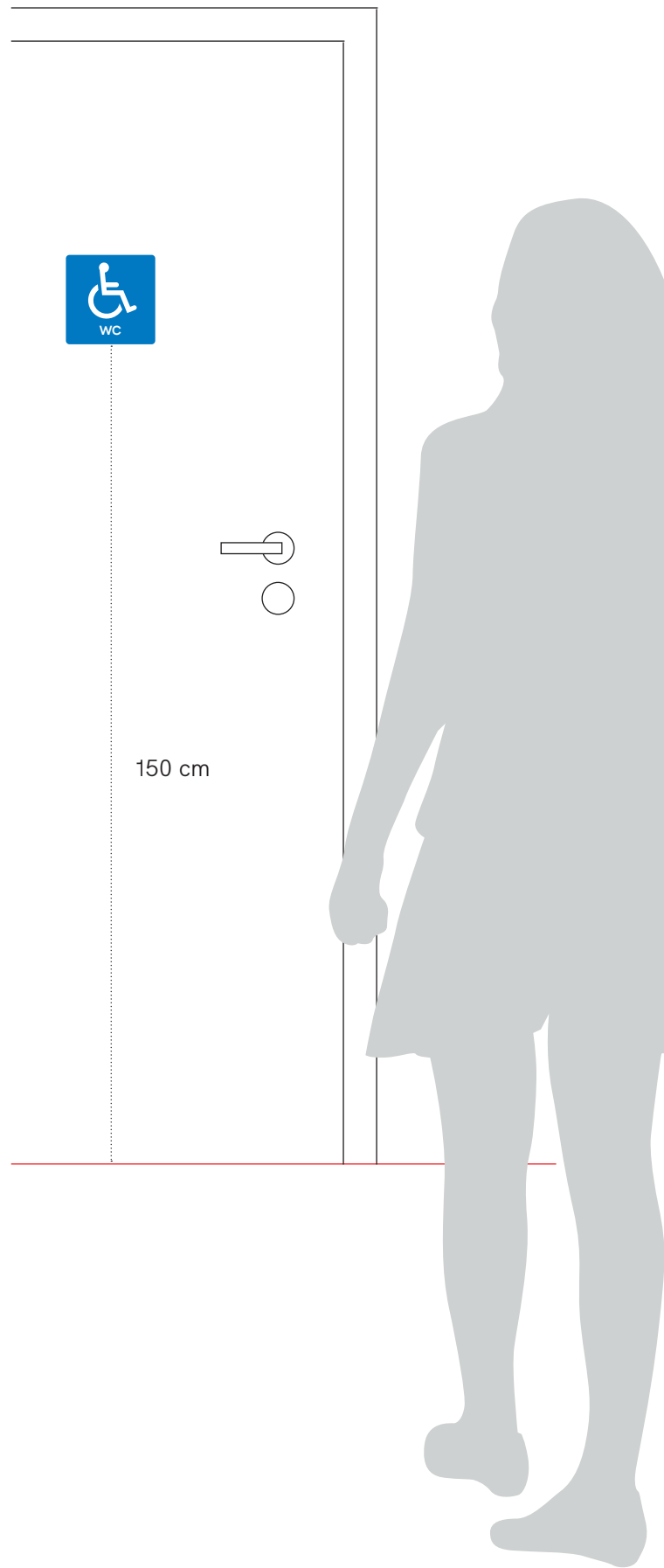
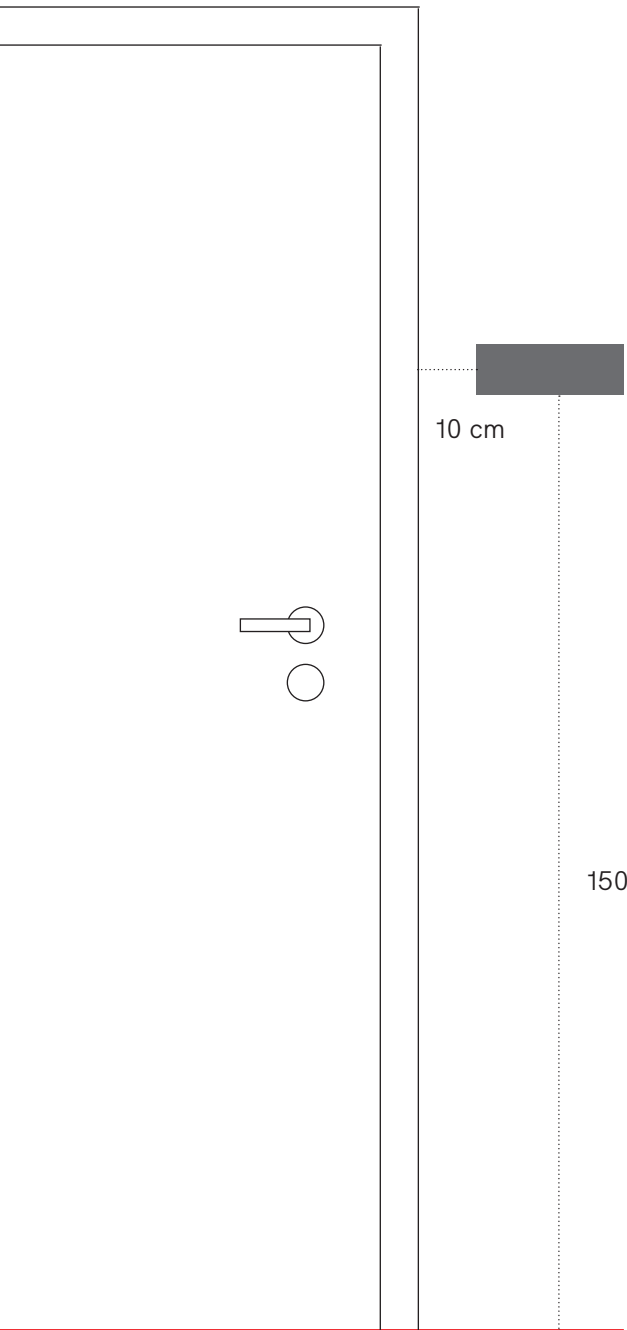
- Dette er skilt som viser i hvilken retning enhet/rom finnes.
- Henvisningsskilt plasseres der kommunikasjonsveier deler seg.
- Skiltene kan enten monteres på vegg eller henge ned fra tak.
- Ved plassering av skilt bør det tas hensyn til øvrig belysning. Plassering i motlys bør unngås.
- Ved skilting til servicefunksjoner som WC, heis o.l. benyttes piktogrammer i tillegg til tekst.

Dørskilt

- Plasseres ved siden av dør på samme side som dørvrider. Se skisse neste side.
- Skilt inn til fellesrom som man kan gå helt inntil skal utformes taktile med opphøyet tekst/piktogram, og inneholde blindeskrift. Eksempler på slike skilt er; toaletter, garderober, heis, etg. tall.
- Skiltsystem til kontordører bør være fleksible og være enkle å skifte ut ved behov.

Heis

- Betjeningsknapper i heis skal ha taktil merking av tall og eventuell tekst ved siden av.
- Tekst og tall på betjeningsknapper skal ha god kontrast til bakgrunn.
- Betjeningsknapp til utgang oppheves og merkes Grønn.
- Heis skal inneholde informasjon om hvordan hjelp kan nås.
Denne teksten skal utformes med punktskrift.

Heisalarm

Ved heisstopp trykk inn knappen merket ALARM i minimum 5 sek.

I løpet av kort tid vil de få taleforbindelse med vakttjenesten

Etasjetall

- Etasjetall skal utformes taktilt.
- Størrelse avhenger av type bygg minimum 20 x 20 cm - men gjerne større.
- Når blindeskrift benyttes skal det sentreres nede på skiltet.
- HK Grotesk bold benyttes og tallet kan være som et kvadratisk skilt eller et løst tall som monteres rett på vegg.
- Etasjetall skal monteres slik at det er lett synlig og man skal kunne komme helt inntil.

U 1 2 3 4

Merking av håndløper i trapp:
Taktil etasjeangivelse monteres på
håndløper i hver etasje

Utvendig skilting

Større fasadeskilt lages med utfreste bokstaver i god kontrast til bakgrunn.

Kommunevåpnet skal være med på alle hovedskilt.

Kommunevåpnet er kommunens identifikasjonsmerke og skal være med for å vise kommunens eierskap til skoler, sykehjem osv.

Kommunevåpnet freses i samme tykkelse som bokstavene.

Det er viktig at kontrast mellom bokstaver og bagrunn er god for best mulig lesbarhet

Skissen under viser størrelsesforhold når kommunevåpen brukes sammen med navn.

På mindre utvendige skilt kan en velge plateskilt i blått eller grått.

Det kan også være nødvendig å bruke plateskilt der bygningsmessige forhold krever det.

Utvendig skilting er søknadspliktig og nærmere beskrevet i Plan- og bygningsloven

Merking av bygg og inngangspartier

Inngangspartier skal være tydelig merket slik at det er lett å finne frem til ulike funksjoner. Inngangsparti skal ha kontrast til omliggende flater for å markere hvor dør er.

Plateskilt eller bokstaver benyttes for å merke ulike bygninger eller innganger. Størrelsen her må bestemmes ut fra plassering og arkitektur.

Ved bruk av bokstaver må det være en sentralt plassert informasjonstavle på området som viser de forskjellige bygg eller innganger med samme bokstavkoding.

Eksempel på hvordan man kan fremheve et inngangsparti med foliering av glassfelt rundt dør

Bildet over viser hovedinngangen på Bjørnsveen ungdomsskole. Her er det ingen ting som markerer inngangen. Glasset må merkes for å unngå kollisjonsfare. Det bør være kontrast mellom selve døra og omrammingen.

Små informasjonsskilt

Når det er behov for små skilter for informasjon om parkeringsplasser mm benyttes stolpeskilt med aluminiumsplater 50 cm. bredde.

Der det er mer hensiktsmessig å feste disse til bygg er dette også en mulighet. Mindre størrelser kan da benyttes.

Utvendig informasjonstavle

Her finnes det flere muligheter. Bøyleskilt eller pylon bør tilpasses bygningsmassen. Kan inneholde både tekst, kart og annen informasjon. Skiltet må fundamenteres godt etter byggetekniske forskrifter. Plasseres på lett synlig og tilgjengelig sted ved adkomst til bygget/området. Størrelse og utførelse på tekst/kart/info tilpasses i forhold til betrakningsavstand og budskap. Skiltet og området rundt må ha god belysning.

Skriftstørrelse på skilt som skal leses på avstand:

Leseavstand: Bokstavhøyde:

3 meter   30 millimeter

5 meter   50 millimeter

10 meter   75 millimeter

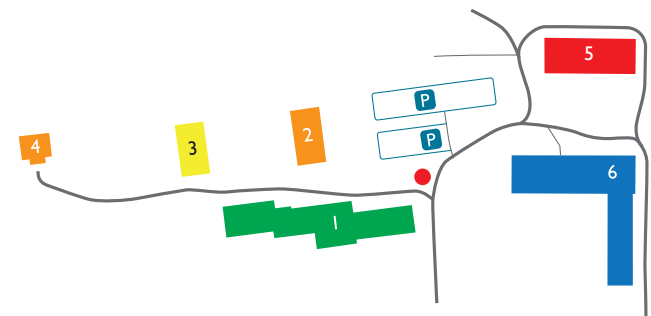

Eksempelet viser bøyleskilt på Biri omsorgssenter

Ved bruk av oversiktskart på informasjonstavle skal dette alltid inneholde en sirkel som presiserer «Du står her»

VELKOMMEN

- Du står her
- 1 Barneskole
- 2 Svømmehall
- 3 Kantine
- 4 Vaktmester
- 5 Idrettshall
- 6 Ungdomsskole

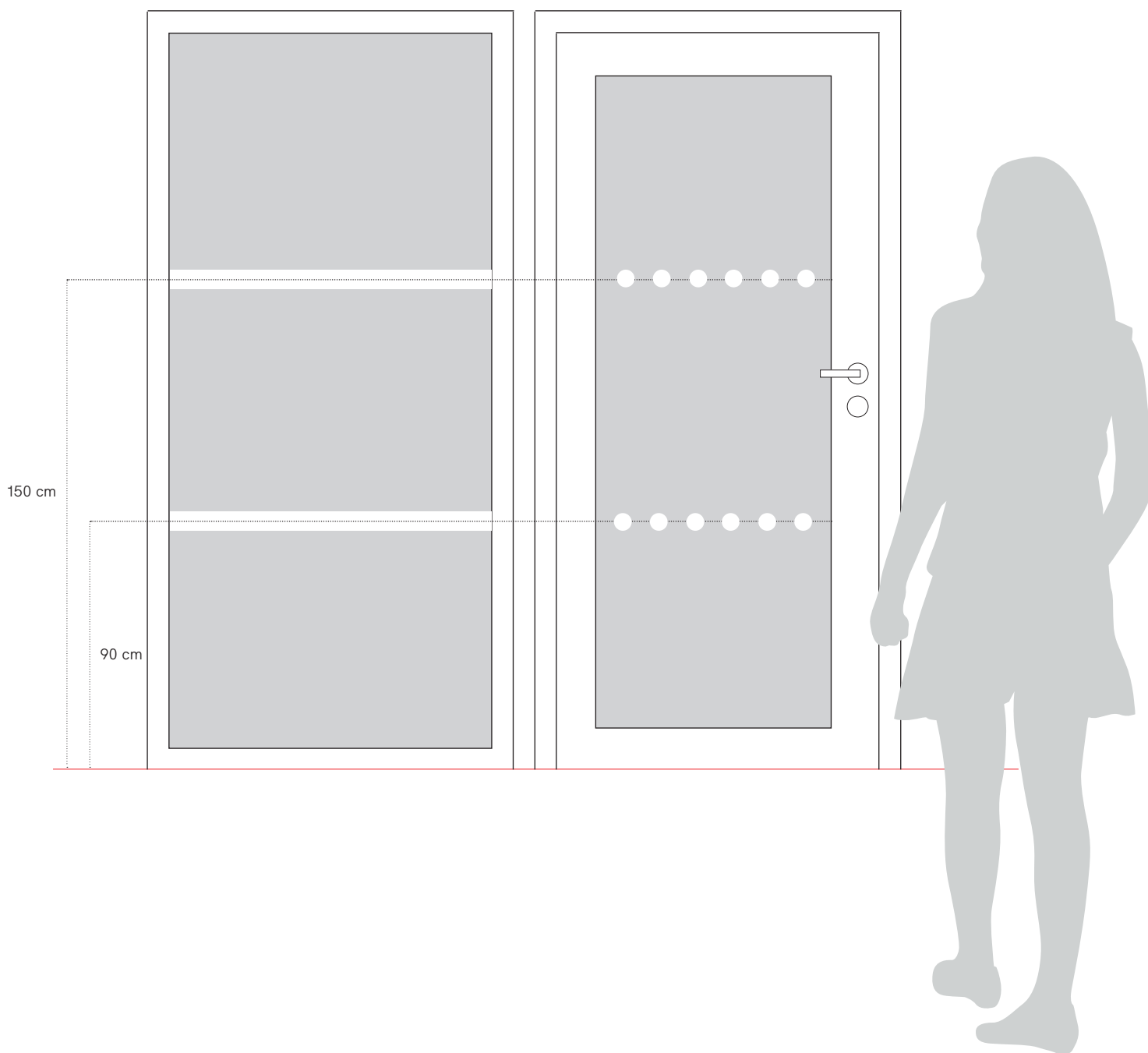

GJØVIK KOMMUNE

Merking av glassflater

I bygg med store glassflater kan det være fare for kollisjon. Det er derfor nødvendig med merking av overflaten for å unngå personskader.

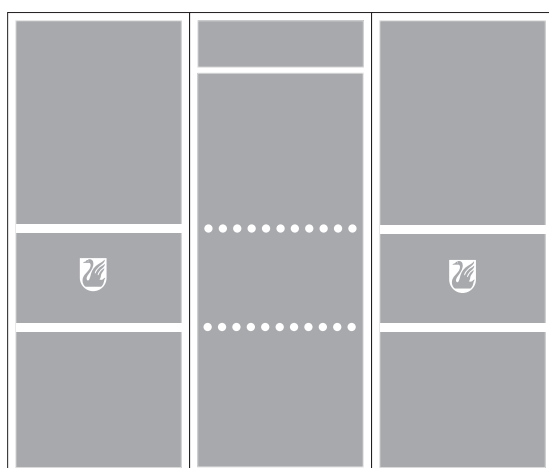
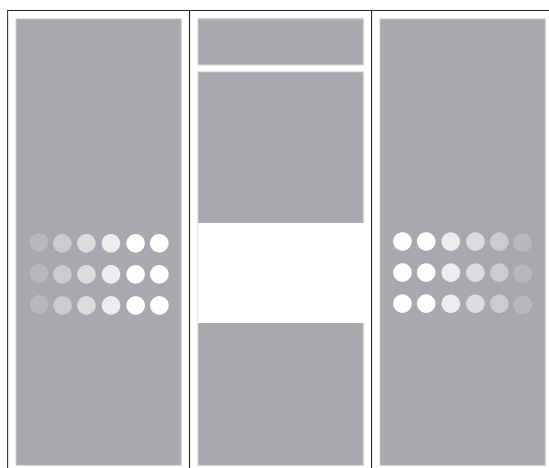

Store glassflater i kommunikasjonsveier skal merkes i to høyder: 90 og 150 cm.

Merkingen skal ha god kontrast til bakgrunnen, min. 0.8 luminanskontrast.

Dør og omliggende sidefelt merkes med ulike mønstre for å lett kunne skille ut dør fra omliggende flater.

Tekst på glassflater må oppfylle krav om god kontrast til bakgrunn. Under vises eksempler på mal som kan benyttes ved glassmerking. Det er ellers frihet til å benytte andre elementer som noter for musikkrom, tall for matematikk osv. - så lenge kravene nevnt over oppfylles.

Oppsummering universell utforming

God skilting handler ikke nødvendigvis om størst og mest
- men heller gjennomtenkt og synlig.

Universell utforming er en strategi for planlegging og utforming av produkter og omgivelser for å oppnå et inkluderende samfunn med full likestilling og deltakelse for alle. Det vil si at universell utformet skilting er skilting som kan benyttes av alle mennesker i så stor utstrekning som mulig uten behov for tilpasning eller spesielle løsninger. Kommunikasjonsveier skal være lett å finne og orientere seg i. Informasjon skal være lett å lese og oppfatte. Et universelt utformet bygg er derfor lett å bevege og orientere seg i for alle.

Universell utforming er bra for alle, og nødvendig for noen!

I TEK 17 og Norsk Standard NS 11001-1:2009 finnes retningslinjer for universell utforming av byggverk - hvorav del 1 omhandler arbeids- og publikumsbygninger. Standarden gir ikke i alle tilfeller konkrete løsninger - men må sees på som en veiledning. Det er derfor mange måter å oppfylle kravene på.

Gjøvik kommune ønsker å strekke seg for at alle bygg - gamle som nye - skal oppfylle kravene om universell utforming.

Hva som skal til for å oppnå dette vil naturlig nok variere fra bygg til bygg, men det er viktig å ha tankegangen i bakhodet når man jobber med skiltingen. Skilter benyttet i Gjøvik kommune sine bygg skal oppfylle kriteriene for universell utforming, den skal være lett å forstå, opplysende, forutsigbar og gjenkjennelig. Skiltingen skal også fremstå som ensartet.

Mengden skilter skal være av en slik art at det er lett å finne helt frem til viktige funksjoner i bygget.

Noen viktige krav når det gjelder skilter som skal oppfylles om man benytter profilen i denne manualen eller ikke:

Kontrast:

Skilter skal ha god kontrast mot bakgrunn slik at man faktisk ser at det er skilt der, og budskapet på skiltet skal ha god kontrast til bakgrunnen for å være lett leselig og tydelig. Krav om min. 0.8 luminanskontrast mellom tekst og bakgrunn (TEK 17 § 12-18)

Hvis skilter monteres i mørke/dunkle områder må det belyses for å oppnå god nok synlighet.

Størrelse:

Skilter skal være av en slik størrelse at man ser det godt i den betrakningsavstanden som er tiltenkt.

Tekster på skiltene likeså. Se tabell for skriftstørrelser tidligere i dokumentet.

Tilgjengelighet/plassering:

Skilter skal være plassert på en slik måte at det er mulig å komme helt inntil dem for svaksynte og blinde.

Dette er spesielt viktig for taktile/følbare skilter – poenget er rett og slett borte hvis de er plassert ute av rekkevidde for berøring.

Skilter må også plasseres slik at det ikke er fare for sammenstøt ved alminnelig ferdsel.

Overflater:

Skiltoverflatene bør være matte for å unngå gjenskinn fra belysning/sol.

Bildene viser gode eksempler på kontrast mellom vegg og dør samt trappenes med god kontrast.

Det skal også for innvendige trapper være et farefelt foran øverste trappetrinn og et oppmerksomhetsfelt foran og inntil nederste trinn i hele trappens bredde. Feltene skal være taktile og visuelt merket med luminanskontrast 0,8 i forhold til bakgrunnsfarge.